

פניני הפרשה

יתרו

עלון מס' 1176

שנה כ"ד התשפ"ג

יו"ל ע"י הקרן לזיכוי הרבים. נייד: 052-7654216
כתובת: רח' הרב רוזובסקי 14/13 אשדוד. דוא"ל: 7654216@gmail.com

מתי הדבש מר?

בחודש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום הזה באו מדבר סיני – שואל האור החיים הקדוש: הרי תכלית הבריאה ועיקר קיומה היא קבלת התורה. אם כן, התורה היתה צריכה להינתן לעם ישראל מיד שיצאו ממצרים, ולמה עיכב זאת הקב"ה עד החודש השלישי? ראה לדבר, מביא האור החיים ממה שמצינו אצל אליעזר עבד אברהם בשידוך של יצחק ורבקה, שקפצה לו הארץ והכל נעשה במהירות עצומה, אם כן כל שכן וקל וחומר במתן תורה שהיה כמו מעמד של התן וכלה, וכל יציאת מצרים היה תכליתה המעמד הזה כמו שאמר ה' למשה במעמד הסנה "וזה לך האות כי אנכי שלחתיך בהוציאת את העם ממצרים תעבדון את האלוקים על ההר הזה". מבאר האור החיים שבצאת ישראל ממצרים, הם עדיין לא היו מוכנים לקבל את התורה, כמו בחור שמודיעים לו בהפתעה שיש אולם מוכן וכלה מוכנה, ומיד יבוא להינשא... ברור הדבר שזה בלתי אפשרי, ויש צורך להכין עצמו כדבעי על מנת שישמח בחתונה. וכן מצינו אצל יוסף שנאמר בו "ויריצוהו מן הבור", ואף על פי כן הוא לא הגיע מיד לפרעה עד שהכין עצמו כמו שכתוב "ויגלה ויחלף שמלותיו". וכן כל אדם הבא ללמוד תורה עליו להכין את עצמו ועל ידי זה יזכה לכתרה של תורה.

מתיקות התורה באה רק בהכנה ראויה ובריכוז כל מחשבתנו בה, בלי לחשוב על הבלי העולם הסובבים אותנו. בחור אחד שלא מצא מקומו בעולם הישיבות, ביקש להכנס להגרא"ל שטיינמן זצ"ל. לאחר שנכנס להפתעת הגבאים הוא מוציא תמונה של 'סטייק' ומציגה להרב שטיינמן, ושואל 'הרב אוהב כזה סטייק?'. שאל אותו הרב: 'מה זה סטייק?'. משיב לו הבחור, זה בשר אבל לא סתם בשר אלא 'הבשר' מאד מאד טעים, האם הרב רוצה שאביא לו כזה בשר לאכול, יש כאן חנות קרובה ואני יכול להביא לרב התיכה משהו משהו. ענה לו הרב 'לא, אל תביא!'.
אמר הבחור מעומק לבו: 'ראש הישיבה! אני מסתובב כבר עשר שנים בישיבות, ואין לי טעם בגמרא! אומרים לי שיש טעם בלימוד, אבל אני לא מוצא שום טעם, רק בבשר וגלידה! אמר לו הרב שטיינמן: 'האוכל הכי מתוק הוא הדבש! ואספר לך מה שהיה פעם בעירנו, יהודי קיבל אורח חשוב ורצה לכבדו בכפית דבש מתוק, הגיש לו, והאורח טעם ומיד אמר 'אי מר כלענה, זה מר, למה אתה אומר לי שזה מתוק?!'. שואל אותו המארח: 'תגיד לי האם יש לך פצעים בפה?'. האורח השיב בחיוב. אמר לו המארח 'עכשיו מובן, הדבש הוא מתוק, כל עוד אין פצעים בפה, אבל כשיש פצעים אז הוא הופך למר וכואב!'. אמר לו הרב שטיינמן: 'התורה היא מתוקה מדבש! אבל כל זה כשאוכלים אותה ואין פצעים בפה, שאין דברים אחרים בראש! אבל כשיש דברים אחרים בפה ובראש, אז לא מרגישים במתיקות הדבש ולפעמים הוא אפילו נהיה מר... הנני מבטיחך שאם תזהר ותשמור את עצמך, בודאי שתרגיש את המתיקות של התורה!'.
מגיד דבריו / פנינה מתורתו של הגאון רבי בוגיד סערון זצ"ל

מגיד דבריו / פנינה מתורתו של הגאון רבי בוגיד סערון זצ"ל

עצה טובה	מכל מלמדי השכלתי
כאשר הילדים רבים ביניהם, וקשה להכריע, מומלץ לערוך בניהם גורל / זוג או פרד, ולהגיד להם ש"מה שיצא - אני מרוצה".	מה לומדים מ - מכונות אם כל המערכות שבה עובדות ללא דפי, רק הפלמים התקלקלו, פל מעלותיה הופכות לה לרועץ, ואדרבא פכל שתפע טוב יותר מחר יותר וחקל יותר - מספנת היא שבקעתים. אדם המאבד את בלמיו ואינו שולט בתאוזותיו לרפנן ולבולמן פרצונו, הרי שכל מעלותיו וחקמתו יהפכו לו לרועץ וככלי לממוש תאוזותיו. (הגאון רבי אברהם הכהן זצ"ל בפספר "מלל לאברהם" עמ' ק"ו)

מגיד דבריו / פנינה מתורתו של הגאון רבי בוגיד סערון זצ"ל

"העיקר להרגיש על עתידנו, וכל אדם יעזוב דרכו הרעה, ובפרט על גידול ילדיו על ברכי התורה והיהדות, ללכת במסורת אבותינו שזה עיקר קיום האומה". ("מגיד חדשות" ח"י עמ' ש"ד).

וישלח משה את חותנו וילך לו אל ארצו (י"ח כ"ז)

הסיבה שמושה שילח את יתרו חותנו לארצו ולא נשאר עם עם ישראל, אפשר לומר בהקדים מ"ש בסנהדרין דף צ"ד ע"א עה"פ "ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל אתכם" (לעיל י'): תנא משום ר' פפייס גנאי למשה וששים רבוא שלא אמרו ברוך עד שבא יתרו ואמר ברוך ה'. ע"כ. ועוד אמרו בקידושין דף ע' ע"ב: קשים גרים לישראל כספחת, ופי' התוס' שם בשם ה"ר אברהם דמעם הדבר הוא שלפי שהגרים בקיאים במצוות ומדקדקים בהם, קשים הם לישראל כספחת, שמתוך כן הקב"ה מזכיר עוונותיהם של ישראל כשאין עושים רצונו. ע"כ. וכיון שיתרו גרם לקטרוג בעם ישראל בזה שאמר "ברוך ה'", לכן משה חשש שישאר אתם שמה יגרום בדיבוריו ובמעשיו לעוד קטרוגים בעם ישראל. (הרה"ג ר' רחביה הרוך שליט"א).

כה תאמר לבית יעקב וגו' (יט. ג)

פירש רש"י: לבית יעקב, אלו הנשים, תאמר להן בלשון רכה. עכ"ל. ונראה ש"בית יעקב" זה לאו דוקא נשים אלא גם עמי הארץ החשובים כנשים בתורה ובמצוות. וכדרך שדרשה הגמ' במסכת בבא מציעא (ל"ג ע"ב) "ולבית יעקב הטאתם" אלו עמי הארץ וכו'. ומכאן יש ללמוד שצריך להעביר את חוקי התורה לעמי הארץ בלשון רכה ובמאור פנים, ולשון רכה תשבר גרם. ולא כאותם המגיעים למקום של בעלי-בתים ומדברים אתם קשות, דברים כדורבנות, ויוצא שכרם בהפסדם, שלא רק שהשומעים אינם מקבלים הדברים, אלא אף בוועטים בהם. וכן מצאנו בדה"י ב' (פרק י') שבגלל שרחבעם לא הסכים לשמוע לעצת הזקנים להקל מעל עם ישראל ואמר להם "אבי ייסר אתכם בשוטים ואני בעקרבנים", כתוצאה מזה נגדע עם ישראל ונחלק לשני עמים. (חן בשפתותיך, כת"י).

נקודת חן / עובדיה חן

ידידות זרע קודש

בספר "חווה דוד" לרבי דוד חזן, מזמור קי"ט) את דברי הרמב"ם בהלכות גירושין (פ"ב ה"כ), שאם נפסק על אדם שחייב לגרש את אשתו ולא רצה לגרש, בית הדין מכים אותו עד שיאמר "רוצה אני". ולכאורה מה יועיל שיאמר "רוצה אני" והרי הגירושין צריכים להיות ברצון ולא בכפייה? ותירץ שכיון שעם ישראל הם זרע קודש, אזי בשורש טבעם הם חפצים לנהוג בדרך הישר ולקיים את מצוות התורה, וכאשר אינם עושים כן - אין זה מצד טבעם, רק יצרם הרע הוא אשר מונע מהם לקיימם, ולכן כאשר כופים את הבעל לומר "רוצה אני", הרי שמגלה בכך את רצונו האמיתי.

ומעתה יובן, שדוקא אצל עם ישראל שהם זרע קודש, שייך לכפות את התורה, ואין חשש שיטענו טענת אונס בכדי לפטור את עצמם מקיום התורה, שהרי רצונם הטבעי הוא לקיים את התורה. אך אצל אומות העולם, גם אם היה ה' כופה עליהם את ההר כגיגית, מאחר שאינם זרע קודש, היו טוענים בצדק שקבלת התורה היתה באונס ונפטרים מקיומה.

בזה תובן גם תשובת ה' לאומות: "הביאו לי ספר יוחסין שלכם כשם שבני מביאים", כי הסיבה לכפיית התורה וקבלתה ברצון היתה כאמור בגלל שעם ישראל מיוחסים לאבותיהם והם "זרע קודש", מה שאין כן אצל אומות העולם.

מובא במדרש (ילקוט שמעוני רמז תרפ"ד): בשעה שקיבלו ישראל את התורה, נתקנאו אומות העולם בהם. אמרו: מה ראו להתקרב יותר מן האומות? סתם פיהם הקב"ה ואמר להם: הביאו לי ספר יוחסין שלכם כשם שבני מביאים, שנאמר "הבו לה' משפחות עמים" (תהלים צו, ז).

הגאון רבי עזרא מעלי הכהן זצ"ל בספרו "עט סופר" (דרוש ה') מקשה שהרי מתחילה הציע ה' את התורה לאומות העולם ולא קבלוה (כמבואר בגמ' ע"ז ב' ע"ב), ומה להם להתקנא ולטעון? ועוד יש להבין, מה תשובה השיב להם ה' "הביאו לי ספר יוחסין שלכם כשם שבני מביאים"?

ומבאר בהקדים דברי הגמ' בשבת (פ"ח ע"א): "מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית, ואמר להם אם אתם מקבלים התורה מוטב, ואם לאו שם תהא קבורתכם". ואפשר שעל זה היתה קנאתם של אומות העולם - מדוע רק על עם ישראל כפה ה' את ההר כגיגית ועליהם לא כפה, וטענתם שאם היה כופה את התורה עליהם, גם הם היו מקבלים.

ובאמת מה הסיבה שעל אומות העולם לא כפה ה' את התורה? מיישב הרב עט סופר על פי מה שביאר הגאון רבי רפאל ידידיה אבולעפיא זצ"ל (הובא

ויספרו לבניהם / ספור לשלחן השבת

המצוה הראשונה ולא אחרונה

בעולם הבא!"

העשיר לא התפעל מתשובתו של הרב ואמר בבוז: "אם סבור אתה כי כל ממוני בא בזכות מצות המילה שזכיתי בה בעל כורחי, ברצוני להציע לך הצעה מצוינת: מוכן אני למכור לך את זכות מצות המילה שלי תמורת חמשים לירות. מחיר מציאה, הלא כן?!"

רבי חיים מרדכי הסכים מיד לעסקה, ובו במקום חתמו שניהם על שטר מכירה כדת וכדין.

אך יצוא יצא הרב מעל פניו הזחוחות של העשיר, ולמשרדו נכנס שליח ובפיו בשורה קשה: האוניה שלך טבעה במצולות עם כל הסחורות. עוד זה מדבר וזה בא ויאמר: החנות הגדולה עלתה בלהבות וכל הסחורה כלתה. במשך הימים הבאים, בשורה רעה רדפה את חברתה, עד שיצא העשיר נקי מכל נכסיו, הגיע לפת לחם, ונאלץ לפרנס עצמו בעבודות דחק.

לא נזקק העשיר להעמיק חקר כדי להבין כי מקח רע נטל לעצמו בכך שמכר את המצוה האחרונה שעוד נותרה באמתחתו. בפנים מושפלות ולב שבור הלך לרבי חיים מרדכי וביקש בתחנונים לקנות בחזרה את מצות המילה שמכר לו. אלא שהרב העמיד פנים קשוחות, ולא הסכים לוותר על המצוה היקרה.

רק כאשר נוכח הרב לראות כי חרטתו של האיש כנה ואמיתית וניכר בו כי ניחם על מעשיו, שינה טעמו והפתיע את האיש: "מוכן אני לתת לך את המצוה בחזרה ואפילו בחנם, אבל בתנאי אחד..."

אורו עיניו של האיש והוא שאל בתקוה: "ומהו התנאי?"

"אם תקבל על עצמך מעתה ואילך לשמור תורה ומצוות ולגמול חסדים, אשיב לך את מצוותך היקרה שתצטרף לשאר המצוות שתקיים מכאן ואילך, וכך תעצים את חלקך לעולם הבא." היהודי קיבל על עצמו את התנאי בלב שלם, ומאותו יום ואילך הפך לירא שמים, ולמרות שמזלו שפר, התמיד בדרך התורה והחסד עד ליומו האחרון.

בין יהודי העיר חאלב היה יהודי עשיר שהיה רחוק מחיי תורה ומצוות, אך ההצלחה האירה לו פניה. רשע היה וטוב לו. כל אשר נגע בו הפך לזהב. הוא קנה גרוטאות, חידש אותן ומכר ברווח רב; בנה בתים ומחיריהם נסקו לשמים; הביא סחורה מעבר לים ומכר אותה ביוקר. אך למרות שהיה עשיר כקרח, לא מצא לנכון להפריש אפילו פרוטה לצדקה לאחיו בני עמו.

באותה עת, כיהן כרבה של חאלב הגאון רבי חיים מרדכי לבטון זצ"ל. מצבו הרוחני של אותו סוחר יהודי נגע מאוד ללבו, והוא החליט לגשת אליו ולעוררו. בא אצלו ודיבר על לבו שייטיב דרכיו, וכשראה כי דבריו נופלים על אזנים ערלות, ביקש להזכיר לו יום המיתה. "סופו של האדם למיתה" התרה בו "יגיע היום שבו כל אחד ייאלץ ליתן דין וחשבון על כל מעשיו. ומה תענה ביום פקודה?!"

העשיר ביטל דברי הרב ביהירות באומרו: "טוב לי כפי שאני כעת, ולמה אדאג את דאגת המחר? ! תראה לי אדם מאושר ממני! יש לי בית גדול ויפה, עסקים מסועפים שמניבים הון תועפות. לא חסרתי דבר!"

נתן בו הרב מבט חודר והשיבו: "דע לך כי הקדוש ברוך הוא משלם לעוברי רצונו שכר מצוותיהם בעולם הזה כדי להאבידם בעולם הבא. דוקא השכר שאתה מקבל בעולם הזה, צריך להדאיגך מאוד מפני המצפה לך בעולם הבא."

"שכר בעולם הזה?!" לגלג העשיר, "על מה יש לקדוש ברוך הוא לשלם לי? הלא מיום עומדי על דעתי שום מצוה לא קיימתי!"

"וכי בטוח אתה שאין בכליך אף לא מצוה אחת?" פקפק הרב. "לא! לא עשיתי שום מצוה וגם לא אעשה!" ענה העשיר עזות.

"ברית מילה עשו לך?" שאל הרב. "תינוק הייתי ולהתנגד לא יכולתי" התנצל העשיר.

אמר לו הרב: "דע לך שכל העושר והכבוד שאתה זוכה לו בחיך, הוא אך ורק רק בזכות מצות המילה, ומן השמים דואגים לשלם שכרך בעולם הזה כדי להאבידך

ראשון בקודש

הראשון שכתב טעמי המצוות

בשורת חוות יאיר (סוף סימן רכ"ג) כתב שהרמב"ם הוא הראשון שכתב וסידר את טעמי המצוות, וכל אלה שבאו אחריו לקחו ממנו.

אור המאיר

שאלות ותשובות שענה לשואליו בקצרה מרן רה"י הגאון רבי מאיר מאוזו שליט"א

שאלה: גדול הדור שמסיים תפלת עמידה, האם לפני שפוסע צריך לבדוק אם יש אחריו אדם שמתפלל, שהרי אפילו אם נניח שיש אחריו, הרי המתפלל אחריו נעמד שם באיסור (כמבואר בסימן צ' סעיף כ"ד שאסור להתפלל אחריו רבו והוא הדין גדול הדור)?
תשובה: ראיתי את הגר"ע יוסף (שליט"א) בודק ואח"כ פוסע.

שאלה: מי שנמצא בברכת שים שלום והחזן כבר הגיע לקדושה, האם תוך כדי שמתחיל הש"ץ קדושה יכול למהר להגיע לפסוק "יהיו לרצון" הראשון, כדי שיספיק לענות קדוש וברוך?
תשובה: כן.

שאלה: בימים שאין אומרים בהם תחנון, האם חייבים לומר אחר העמידה "יהי שם"?
תשובה: רק בערבית.

שאלה: כמה יש להרבות בימי השובבי"ם, האם בתורה, בתפלה או בתעניות ובצדקה?
תשובה: בתורה תפלה וצדקה, וסימניך אתה תקום תרחם ציון. בתעניות אין להרבות כיון שמחלישים את האדם מתורה ותפלה. והרמב"ם בהלכות תשובה לא הזכיר תענית אף פעם אחת, וכן כמה שאמרו (מועד קטן דף כ"ה סע"א) שרב הונא צם ארבעים תעניות על שנתהפכה לו רצועה של תפילין, ובשו"ת הגאונים (חמדה גנוזה סי' נ"ט) כתב רב צמח גאון שדי לנו בתענית יום אחד, הרמב"ם (ספ"ג מהלכות תפילין) לא הזכיר תענית כלל, רק כתב ולעולם יזהר להיות פני הרצועה למעלה וכו'. ע"ש. ועיין בש"ע א"ח (סי' ז"ך סעיף י"א) ובכף החיים (שם אות מ"ט). ואכמ"ל.

שאלה: האם ראוי שבני תורה יתענו בימי השובבי"ם?
תשובה: כן. פעם אחת בימי השובבי"ם (בשני או חמישי) אם הם יכולים. ואם אינם יכולים, יעשו תענית דיבור שעתים ביום בזמן ה"סדרים".

שאלה: בתענית דיבור הנהוגה בימי השובבי"ם, האם אפשר לכתחילה לקרוא את התהלים לאט, למרות שעל ידי כן יסיים את התהלים פעמים בלבד, ויצטרך להשלים באמירת מזמור קי"ז כמה פעמים?
תשובה: אפשר.

שאלה: אדם שלא נטל את ידיו בבוקר, או אחר שיצא מבית הכסא, האם ידיו מעבירות טומאה למי שנוגע בהם?
תשובה: לגבי נטילת ידים של הבוקר נוהגים להחמיר. לגבי יציאה מבית הכסא אין להחמיר.

שאלה: מי שקם בלילה ליפנות או ללמוד תורה, ודעתו לחזור לישון, האם בנטילתו מברך "על נטילת ידים"?
תשובה: אם קם ליפנות לצרכיו לא יברך "על נטילת ידים". וגם אם קם ללמוד תורה ומברך ברכות השחר, עדיף שלא יברך "על נטילת ידים" עד הבוקר סמוך לתפלה, אא"כ נשאר ער עד הבוקר שאז יברך מיד ענט"י כשיקום מהמטה.

לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: 7654216@gmail.com

לע"נ רחל בת מזל ע"ה
לע"נ לאה בת שרה ע"ה
לע"נ יוסף יצחק ז"ל בן שושנה תבלח"ט

להצלחת פסח יוסף בן מלכה הי"ו

לע"נ רבי עובדיה בן לולו זצ"ל
לע"נ רבי אליהו בן אסתר זצ"ל
לע"נ אפרים בן מימה פנינה ז"ל